

5. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования : книга для педагогов / В.Н. Максимова. – СПб. : Из-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2002. – 98 с.

6. Потапчик Л.В. Психологічні особливості становлення особистісної зрілості старшокласників : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Л.В. Потапчук ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2001. – 20 с.

КИРИЧЕНКО І.П.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ ДО РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ПРАВОПОРУШНИКАМИ

Складна соціально-економічна обстановка в країні є причиною зростання не тільки загальної, але й підліткової злочинності. Незважаючи на широковживані заходи із запобігання злочинності неповнолітніх, зберігається тенденція до збільшення кількості правопорушень, що здійснюються підлітками, знижуються вікові межі багатьох видів злочинів. Щорічно до органів внутрішніх справ за різні правопорушення доставляється більше ніж 1 млн неповнолітніх, з них понад 150 тис. притягуються до кримінальної відповідальності. Різко зросла кількість тяжких злочинів – бандитизму, розбоїв, вбивств, що здійснюються неповнолітніми. Як показують статистичні дані, в Україні кожен п'ятий неповнолітній засуджений за вбивство або умисне спричинення важкої шкоди здоров'ю, кожен четвертий – за грабїж, розбій або згвалтування. Зростання кримінальної активності неповнолітніх, зниження вікового цензу правопорушників, високий рівень повторної (рецидивної) злочинності серед молоді зумовлює необхідність здійснення заходів із запобігання, профілактики підліткової злочинності. У контексті цієї проблеми актуальним є питання кадрового забезпечення профілактичної діяльності, зокрема, кадрового забезпечення установ кримінально-виконавчої системи, оскільки виникає необхідність у висококваліфікованих фахівцях, здатних здійснювати виховний вплив на особу неповнолітнього правопорушника, педагогічно грамотно організувати профілактичну роботу з ним.

Проблема запобігання злочинності неповнолітніх відображена в дослідженнях Ю. Антоняна, Є. Багреєвої, Б. Базирової, В. Герасимова, С. Завражина, К. Кусніденова, Д. Майорова, Т. Чапурко та ін.; індивідуальну профілактику правопорушень вивчали І. Макаренко, Л. Канівський та ін. У пенітенціарній педагогіці і кримінології цим питанням присвятили праці З. Астеміров, С. Белічева, В. Герасаїмов, С. Лузгін, О. Старков, Г. Строева та ін.

Окремі питання профілактичної роботи з неповнолітніми правопорушниками на сучасному етапі розкриті в працях А. Аксарової, Г. Бочкарьової, О. Ковальова та ін., а також у дисертаційних дослідженнях останніх років: І. Кузнецової, В. Кузьміна, І. Макаренко, Т. Помиткіної, О. Савіних, В. Саннікова, Є. Фогель, О. Федоренко та інших авторів.

Змісту і технології професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ присвячені праці таких авторів, як В. Котляр, О. Міщенко, Ю. Морозова, Н. Щуркова та ін.

Проблеми теоретичної й практичної підготовки до професійної діяльності розглянуто в працях Б. Ананьєва, А. Андруник, В. Журавльова, Л. Кондрашової, Є. Федорова, А. Чирікова та ін.

Визначення готовності до професійної діяльності, виявлення її специфічних показників знайшли відображення в працях О. Бондаревської, В. Дьоміна, Н. Нечаєва, А. Хуторської та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та визначенні особливостей підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України до роботи з неповнолітніми правопорушниками.

Незважаючи на великий накопичений у теорії і практиці педагогіки, психології, юридичній науці досвід роботи з неповнолітніми правопорушниками, проблемі підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України до здійснення профілактичної роботи з підлітками приділяється украї мало уваги [5, с. 117].

Безумовно, зростання масштабів девіантних явищ у дитячо-підлітковому і молодіжному середовищі вимагає різко підсилити відповідну профілактичну роботу, об'єднати зусилля всіх державних і суспільних організацій.

За спрямованістю групи неповнолітніх диференціюють таким чином: спортивні, політичні, епатажні, соціальної самодіяльності, дозвільної невизначеної спрямованості, кримінальні. За рівнем згуртованості групи поділяють на: 1) дифузні (спільність, міжособистісні відносини в якій не опосередковані змістом спільної діяльності, її цілями, значущістю і цінностями); 2) групи-асоціації (належність до спільності є умовою ефективності дій); 3) групи-кооперації (міжособистісні відносини опосередковані значущим для кожного змістом спільної діяльності); 4) корпорації (групи, у яких міжособистісні відносини опосередковані особистісно значущим і антисоціальним за своїми установками змістом групової діяльності) [1].

Соціально-психологічні параметри групи є своєрідними критеріями її розвитку, до яких належать: зміст спрямованості групи; єдність цілей, мотивів, ціннісних орієнтацій; організаційна єдність групи; групова підготовленість до діяльності; психологічна єдність; інтелектуальна, емоційна комунікативність, міжособистісні контакти емоційного характеру, стресостійкість і згуртованість групи в екстремальних ситуаціях [2, с. 97–104].

Узагальнення різних підходів показує, що групи неповнолітніх правопорушників утворюються під впливом ряду об'єктивних і суб'єктивних причин. Об'єктивними є: недостатнє фінансування і відсутність чіткої державної політики відносно підростаючого покоління; несприятлива соціально-психологічна атмосфера в суспільстві; незадовільне становище неповнолітнього в первинному навчальному колективі; належність підлітка до неблагополучної сім'ї; мешкання підлітка в "кримінальному" районі; наявність різних деформацій у діяльності, відносинах і спілкуванні; перенесення дозвільної і комунікативної активності у сферу вільного безконтрольного спілкування і збільшення у зв'язку з цим неформальної асоціальної діяльності, яка виникає стихійно, і відносин; поступове відчуження від первинних соціально корисних груп; наявність за межами цих груп асоціальних відчужених осіб, схильних до антигромадської поведінки, і груп асоціальної спрямованості. До суб'єктивних причин слід віднести: закриття великої кількості спортивних секцій і гуртків дитячої творчості, а також недоступність для підлітків тих, що функціонують, через високий рівень оплати; вільний доступ до алкоголю і наркотиків; культивация в засобах масової інформації насильства і кримінального способу життя; підвищений інтерес підлітків до статевих відносин і підвищена сексуальність; потреба підлітків в емоцій-

ному визнанні, взаєморозумінні, співчутті та престижі; прагнення звільнитися від опіки дорослих і показати свою самостійність [8, с. 147–151].

Рушійною силою процесу антисоціальної групової діяльності неповнолітніх правопорушників є механізми групової інтеграції, що полягає в об'єднанні зусиль окремих членів групи в єдине ціле, і механізмах групової диференціації, що передбачає структурну ієрархізацію та рольовий розподіл [7, с. 73].

Процес підготовки курсантів до роботи з групами неповнолітніх правопорушників в навчальних закладах МВС України, як правило, зводиться до отримання правових знань і первинних умінь роботи з правовими актами, що є недостатнім, наявні ж методики підготовки до даного вигляду діяльності не повною мірою відображають специфіку діяльності органів внутрішніх справ. Формування готовності є необхідним компонентом підготовки до професійної діяльності і розуміється як цілісне поєднання всіх сторін особи, що дає можливість ефективно здійснювати провідну діяльність і виконувати свої професійні функції.

Працівник органів внутрішніх справ повинен уміти виявляти причини, що спонукають до протиправної поведінки неповнолітніх, мотиви їх вчинків, витоки етичної занедбаності. Основними засобами профілактики етичної занедбаності є: уміння організувати заняття корисними справами і організувати вільний час підлітка, залучити його до цікавої діяльності, збудити бажання вчитися, допомогти знайти своє місце в житті, при цьому необхідно виявляти чуйність, заслужити їх довіру, поважати особу підлітка. У роботі з неповнолітніми необхідні специфічні уміння, вони дають можливість виявляти рівень його вихованості; проектувати розвиток особистості і колективу; прогнозувати результати виховання, можливі труднощі і помилки; виділяти і точно формувати конкретне педагогічне завдання, визначати умови його вирішення; планувати виховну роботу; передбачати систему педагогічних дій у відповідь реакцій неповнолітніх [6, с. 21–27].

Особливу увагу слід приділяти питанням виховної роботи з підлітками за місцем проживання, роботі з неблагополучними сім'ями, а також з неформальними об'єднаннями молоді, що мають негативну спрямованість [3, с. 9–11].

Для реалізації розглянутих особливостей професійної діяльності майбутніх працівників ОВС процес підготовки доцільно здійснювати в три етапи.

Перший етап – початковий, його метою є загальна професійна підготовка. У процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного і правового циклів курсанти отримують базові знання з гуманітарних дисциплін, крім того, отримуються вміння готувати і проводити заходи, а також організуються зустрічі з досвідченими співробітниками органів внутрішніх справ.

Другий етап – основний, під час якого отримується досвід вирішення соціально-педагогічних проблем, коректувально-виховної роботи з групами неповнолітніх: виявлення причин правопорушень; вивчення рівня розвитку особистості підлітка, освоєння базових юридичних дисциплін, набуття навичок роботи з правовими актами.

Третій етап – підсумковий, формування готовності майбутніх працівників ОВС відбувається шляхом удосконалення психолого-педагогічних та юридичних умінь і навичок. Курсанти оволодівають педагогічною технологією органі-

зації і проведення роботи з неповнолітніми правопорушниками, проходять практику в органах внутрішніх справ.

Основними напрямами підготовки курсантів є психолого-педагогічна і юридична підготовка. У процесі психолого-педагогічної підготовки курсанти вивчають: види соціальних груп, типи міжособистісних відносин у групі, її ієрархічну структуру, суть, принципи і методику організації виховного процесу. Це здійснюється під час вивчення таких дисциплін: психологія й педагогіка, психологія в діяльності працівників органів внутрішніх справ, соціологія, конфліктологія, професійна етика, оперативно-розшукова психологія. Під час юридичної підготовки вивчаються особливості кримінальної й адміністративної відповідальності неповнолітніх, особливості виробництва карно-процесуальних дій, призначення і відбування покарання, особливості організації й проведення профілактичної роботи з неповнолітніми. Це відбувається при вивченні таких дисциплін, як кримінальне право, кримінальний процес, кримінально-виконавче право, кримінологія, адміністративне право, адміністративна діяльність ОВС, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність ОВС.

Процес формування готовності курсантів вищих навчальних закладів МВС України до роботи з групами неповнолітніх правопорушників може бути ефективним, на нашу думку, за таких умов: 1) відбір змісту педагогічної освіти має відповідати сукупності теоретичних положень, необхідних для компетентного здійснення специфічної роботи з групами неповнолітніх правопорушників; 2) впровадження спецкурсу з формування готовності курсантів до роботи з групами неповнолітніх правопорушників; 3) забезпечення поетапності формування готовності для роботи з різними категоріями неповнолітніх; 4) виконання комплексних кваліфікованих завдань; 5) застосування активних методів підготовки курсантів до роботи з групами неповнолітніх правопорушників; 6) реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; 7) координація змісту дисциплін психолого-педагогічної і юридичної підготовки.

У процесі формування готовності до роботи з групами неповнолітніх правопорушників курсанти мають оволодіти такими вміннями: гностичними, комунікативними, конструктивними й організаторськими [4, с. 33–37].

Висновки. Отже, підготовка майбутніх працівників міліції до роботи з неповнолітніми правопорушниками, як і будь-який процес, має свою динаміку, етапи (фази, ступені та ін.), які послідовно реалізуються і забезпечують у результаті досягнення мети підготовки.

Під час навчання курсантів у ВНЗ відбувається формування педагогічних, соціальних, правових та інших знань, умінь і навичок, що необхідні для ефективного виконання майбутньої професійної діяльності, зокрема, роботи з неповнолітніми правопорушниками.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є цілеспрямована підготовка курсантів вищих навчальних закладів МВС України до роботи з неповнолітніми правопорушниками.

Література

1. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навч. посіб. / [за ред. С.І. Яковенка]. – К. : Вид. Паливода А.В., 2006. – 260 с.
2. Змановская Е.В. Девиантология (психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособ. для студ. вузов / Е.В. Змановская. – М. : Академия, 2003. – 288 с.

3. Осадко О. Досвід психологічного консультування підлітків з неблагополучними поведінковими проявами / О. Осадко // Психолог. Шк. Світ. – 2003. – № 40 (88). – С. 9–11.
4. Пенішкевич О.І. Соціальна педагогіка: Модульна технологія. Вивчення навчального курсу / О.І. Пенішкевич, Л.І. Тимчук. – Ч. : Рута, 2007. – С. 33–37.
5. Сучасні стратегії міліції щодо профілактики правопорушень неповнолітніх : навч. посіб. / [за ред. Л.І. Мороз]. – К. : Вид. Паливода А.В., 2008. – 220 с.
6. Числов А.И. Профессиональная правоохранительная деятельность: Теоретико-правовое исследование : автореф. дисс. на соиск. уч. степ. докт. юрид. наук / А.И. Числов. – СПб., 2000. – 36 с.
7. Шишковец Т.А. Справочник социального педагога / Т.А. Шишковец. – М. : ВАШ, 2005. – С. 73.
8. Шнайдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л.Б. Шнайдер. – М. : Академический проект : Трикта, 2005. – 336 с.

КЛОЧКО Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ У США

В Україні відбуваються суспільно-політичні, економічні, демографічні та соціальні зміни, що впливають на трансформацію свідомості людей, їхнього ставлення до держави, власного життя, оточуючих, освіти, науки, культури. Виходячи з цих тенденцій, важливо звертати увагу на порівняння принципів і форм організації освіти в дошкільних закладах і початкових школах країн зарубіжжя.

Визначальними для осмислення аспекту організації підготовки дітей до шкільного навчання в країнах зарубіжжя є праці О. Джуринського, О. Локшиної, І. Карбовнічек, З. Малькової, Л. Парамонової, А. Пишкало, О. Проскури, Є. Протасової, О. Савченко, К. Салімової, С. Степанової.

Метою статті є огляд основних тенденцій розвитку початкової освіти в Сполучених Штатах Америки.

Америка давала притулок представникам багатьох релігійних течій і груп, аби вони могли в максимально чистому вигляді зберігати віросповідання і виховувати згідно з ним дітей. До 1830 р. раннє виховання американських дітей розумілося в більшості випадків як виховання в дусі кальвінізму (основна мета освіти – придушення волі дитини) [1]. З 30-х рр. XIX ст. у Бостоні з'явилися перші заклади для немовлят, побудовані за англійським зразком, призначені для виховання дітей з бідних сімей. Вони були досить близькі до реального життя.

У 1855 р. в Америці у Вісконсіні з'явився перший дитячий садок, який був організований учнями Фребеля після революції 1848 р. Спочатку такі установи охоплювали в основному німецькомовних дітей. До кінця минулого століття кількість дитячих садків стрімко зростає. Причинами цього слугували боротьба жінок за свої права, зростання кількості міського населення, зокрема неангломовних дітей емігрантів, яких потрібно було американізувати. Разом з виховними функціями і допомогою сім'ям дошкільні установи брали на себе турботу про гарячу їжу, одяг і взуття для дітей. Добродійні дошкільні установи ставили завдання запобігти злочинності [1].

Поступово дитячі садки (kindergartens) – підготовчі до школи класи – виявилися прикріпленими до шкіл, а в 10-ті роки XX ст. почали утворюватися “дитячі школи, школи нянь” (nursery schools), або “передшколи” (preschools) [3]. Такі школи створювалися за ініціативою представників середнього класу і